

กรอบปฏิบัติการที่ ๑ วัฒนธรรมปฏิสัมพันธ์ (Interactive Culture)

บันทึกนี้ตีความจากบทที่ ๗ หัวข้อ Repertoire 1: Interactive Culture
และส่วนหนึ่งของ Appendix I

ห้องเรียนที่ให้ผลลัพธ์การเรียนรู้สูงจากการพูด ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (นักเรียนและครู) ต้องมีความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับกติกาที่ใช้จัดการการพูด หรือจัดการปฏิสัมพันธ์ ซึ่งเมื่อปฏิบัติไปนานๆ ก็จะกลายเป็นความเข้าใจร่วมกันโดยไม่ต้องเห็นข้อเขียนกติกา แต่เมื่อเริ่มต้นน่าจะต้องการทำความเข้าใจกติกาและเขียนติดไว้ในห้องสำหรับเตือนใจ ย้ำว่ากติกาต้องมาจากการอภิปรายและทำความเข้าใจร่วมกันในชั้น ไม่ใช่ครู หรือโรงเรียนกำหนด

ตัวอย่างเช่น เราฟังอย่างตั้งใจ เรามองหน้าผู้พูด เราเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น เราพูดทีละคน เราไม่พูดแข่งกันหรือพูดซ้อนกัน ไม่แย่งกันพูด ไม่ผูกขาดการพูดไว้คนเดียว ให้อเวลาคนอื่นสำหรับคิด เป็นต้น

ข้อสรุปจากงานวิจัยใน ๕ ประเทศ (อังกฤษ สหรัฐอเมริกา อินเดีย ฝรั่งเศส และรัสเซีย) บอกว่า ประเด็นเชิงวัฒนธรรมในห้องเรียนที่ผู้สอนแบบसानเสวนาฟังตระหนักถึงมี ๖ มิติ คือ (๑) ประเด็นเชิงสังคมชีวิตฆราวาส (temporal) (๒) ประเด็นเชิงกระบวนการ (procedural) (๓) พฤติกรรม (behavioral) (๔) ปฏิสัมพันธ์ (interactive) (๕) ภาษา (linguistic) (๖) หลักสูตร (curricular) เนื่องจากการสอนเสวนาเน้นความร่วมมือ ครูจึงต้องระมัดระวังไม่ให้บรรยากาศแข่งขัน หรือเล่นเกมเอาชนะระหว่างนักเรียนเข้ายึดครองห้องเรียน ครูต้องมีวิธีทำให้นักเรียนทุกคนมีโอกาสพูดเท่าๆ กัน

อีกประเด็นหนึ่งคือ โอกาสและความกล้า (ของทั้งนักเรียนและครู) ในการเข้าสู่ การเสวนาประเด็นที่มีข้อโต้แย้ง มีความล่อแหลม หรืออ่อนไหวทางสังคมหรือ ความเชื่อ

ครู (และเพื่อนนักเรียน) พึงตระหนักว่า นักเรียนบางคนต้องการการสนับสนุน หรือโอกาสพูดแตกต่างจากคนอื่น ๆ เพราะการพูดเป็นเรื่องยากสำหรับเขา ครู และเพื่อน ๆ ต้องให้โอกาสด้วยความเห็นอกเห็นใจ ซึ่งอาจส่งผลให้นักเรียนที่อ่อนแอ ด้านการพูด กลายเป็นคนที่มั่นใจในตนเองที่จะแสดงข้อคิดเห็นที่เฉียบแหลม แตกต่างจากข้อคิดเห็นของคนอื่น

ข้อพึงตระหนักอีกข้อหนึ่งคือ นักเรียนจากบางวัฒนธรรมอาจมีความยากลำบาก ที่จะร่วมเสวนาหรือ ให้ข้อคิดเห็นในบางประเด็นที่ในสังคมของเขาเป็นเรื่องต้องห้าม

วิถีปฏิบัติตามปกติ หรือมาตรฐาน (norms) สำหรับห้องเรียนที่สอนแบบ สานเสวนาอาจแบ่งออกเป็น ๓ กลุ่ม คือ (๑) ด้านการสื่อสาร (communicative) (๒) ด้านการถกเถียง (deliberative) และ (๓) ด้านความรู้ (epistemic)

ข้อปฏิบัติด้านการสื่อสาร

เป็นลักษณะของธุรกรรม (transaction) หรือกิจกรรมการพูด เช่น ฟังซึ่งกัน และกันอย่างตั้งใจ สบตาผู้พูดหรือผู้ที่เราพูดด้วย ไม่ขัดจังหวะหรือพูดแทรกในขณะที่ ผู้ผู้อื่นกำลังพูด ไม่ครอบครองเวทีพูดอยู่คนเดียว ส่งเสริมให้ผู้ผู้อื่นพูด ให้เวลา ผู้ผู้อื่นคิด เป็นต้น

ข้อปฏิบัติด้านการถกเถียง

เป็นกติกาด้านการอภิปราย ถกเถียง และโต้แย้ง เช่น เสนอจุดยืนชัดเจนที่สุด เท่าที่จะทำได้ แยกระหว่างข้อเท็จจริงกับข้อคิดเห็น ยื่นข้อเสนอร่วมข้อมูลหลักฐาน และเหตุผล พร้อมทั้งท้าทายข้อเสนอมิผู้ให้ไว้ โดยมีเหตุผลประกอบ เสนอจุดยืน โดยพร้อมที่จะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหากมีคำแนะนำที่ดีของผู้อื่น

ข้อปฏิบัติด้านความรู้

เป็นปกติกว่าด้วยเนื้อหาความรู้ในการอภิปราย ซึ่งแตกต่างกันไปตามกลุ่มสาระ (domain) หรือรายวิชาในหลักสูตร หรืออาจแตกต่างกันไปตามแต่ละบทเรียนก็ได้ ประเด็นเอาใจใส่ในที่นี้เป็นเรื่องถ้อยคำที่ใช้ในกลุ่มสาระ ไม่แตะเข้าไปถึงศัพท์เทคนิคของแต่ละกลุ่มสาระหรือรายวิชา

ในที่นี้เราสนใจการใช้ถ้อยคำที่สะท้อนการคิด และการให้ความหมาย ซึ่งในบางกลุ่มสาระ เช่น วรรณคดี ประวัติศาสตร์ และหน้าที่พลเมือง มีประเด็นอ่อนไหวทางสังคมที่จะต้องระมัดระวัง ซึ่งในชั้นมัธยมและอุดมศึกษามีมากกว่าในชั้นประถม

สรุปกรอบปฏิบัติการที่ ๑ ได้ว่า เป็นเรื่องของการสร้างวัฒนธรรมการพูดเพื่อการเรียนรู้ร่วมกัน

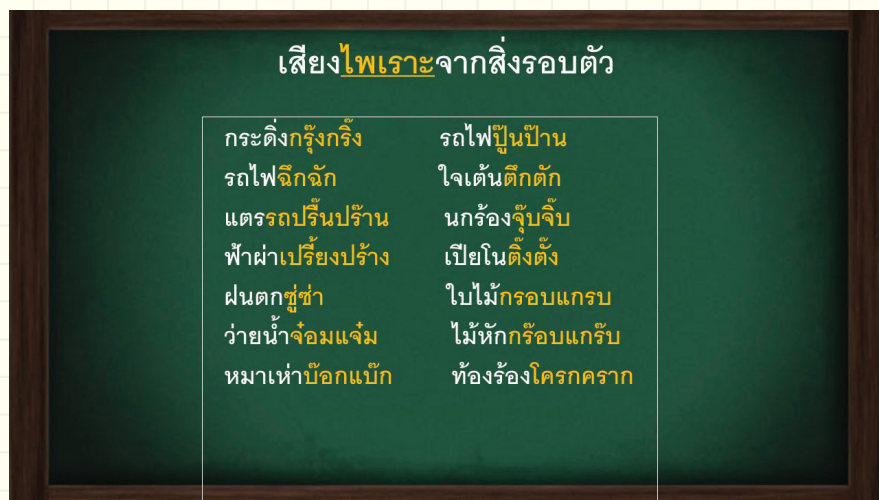
เรื่องเล่าจากห้องเรียน

คุณครูกีฟ - จิตตินันท์ มากผล ครูผู้สอนหน่วยวิชาภูมิปัญญาภาษาไทย ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนเพลินพัฒนา นำเอาการสานเสวนาเข้าไปในชั้นเรียนด้วยการสร้างแผนการเรียนรู้ ที่มีชื่อว่า “กลอนเพลง”

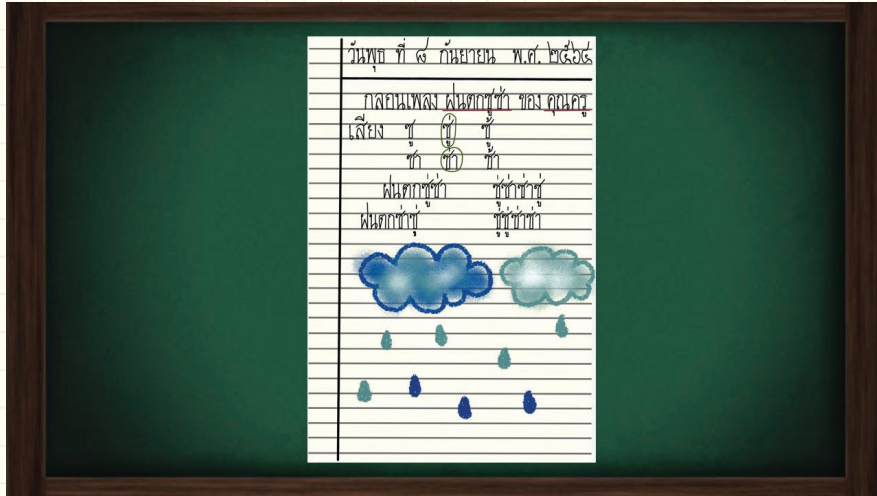
แผนการเรียนรู้แผนนี้ มีขึ้นเพื่อสร้างความสนุกสนานในการทำควมรู้จักกับเสียงของคำที่มีอยู่รอบๆ ตัวให้กับเด็กๆ เริ่มจากการนำเสนอเสียงของคำพยางค์เดียวที่นักเรียนรู้จักคุ้นเคย เช่น เสียงกระดิ่งกริ่งๆ แล้วนำมาแปลงให้มีความไพเราะมากยิ่งขึ้นเป็นเสียงกระดิ่งกริ่งกริ่ง

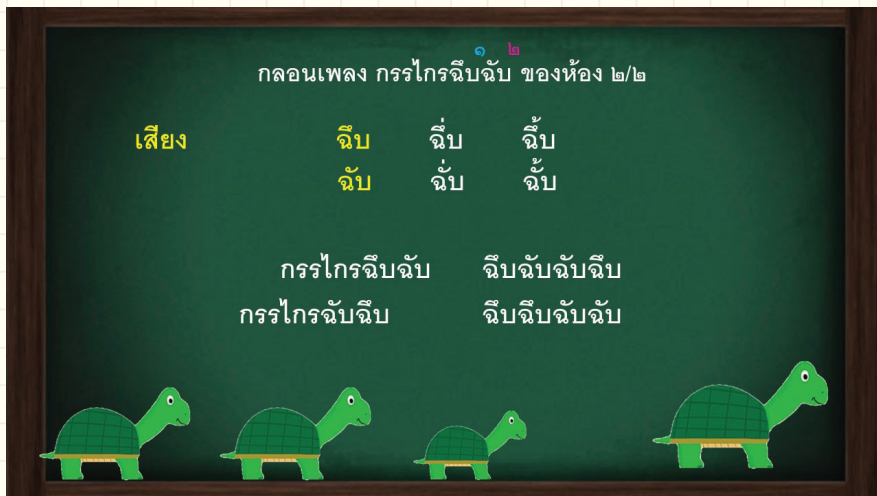
จากนั้นจึงให้เด็กๆ ช่วยกันหาเสียงที่มีความไพเราะจากสิ่งที่อยู่รอบๆ ตัว ในชั้นนี้เองที่ชั้นเรียนจะเต็มไปด้วยการสนทนาถึงสิ่งต่างๆ ว่ามีเสียงอย่างไร นักเรียนแต่ละคนเล่าถึงเสียงที่ตนเองสนใจได้อย่างมั่นใจ เพราะเป็นประสบการณ์ตรงของเขาเองจึงรู้สึกสบายใจเมื่อต้องนำเสนอ ก็จะยิ้มอย่างภาคภูมิใจเมื่อมีเพื่อนให้ความสนใจกับเสียงนั้นเป็นพิเศษ และเมื่อถึงเวลาที่ต้องเขียนให้ถูกว่าเสียงเหล่านั้นสะกดอย่างไร ครูก็เปิดโอกาสให้ทุกคนก็จะช่วยกันสะกดได้อย่างเต็มที่ บรรยากาศของการเรียนรู้จึงจบอวลไปด้วยความสุข

ความสุขของทุกคนทวีมากยิ่งขึ้น เมื่อครูนำเอาคำสี่พยางค์บนกระดาน มาประกอบให้เป็นกลอนเพลงที่เกิดจากการนำเสียงคำเหล่านั้นมาสลับตำแหน่งกลับไปกลับมา ให้เกิดเป็นเสียงที่ไพเราะและสนุกสนาน

ความสนุกที่เกิดขึ้นดึงดูดให้เด็กทุกคนมีส่วนร่วม และอยากจะทดลองแต่งกลอนเพลงจากเสียงที่ตนเองเลือก แต่ก่อนจะปล่อยให้เด็กแต่ละคนลงมือทำงาน ครูมีโจทย์ให้ทดลองคิดกลอนเพลงด้วยกันสัก ๑ บทก่อน เพื่อเสริมสร้างความมั่นใจและความเข้าใจที่มีให้มากขึ้นยิ่งไปอีก

เด็กๆ ได้นำเอาเสียงของกรรไกรที่ดัดจับจับมาแต่งเป็นกลอนเพลงของห้อง ๒/๒ จากข้อเสนอของคิน ซึ่งในขั้นตอนนี้ ครูยังสามารถเพิ่มกระบวนการสานเสวนาเข้ามาได้ ตั้งแต่ขั้นของการนำเสนอเสียงคำที่ตนเองเลือกให้กลุ่มเพื่อนได้รับรู้ และการฝึกให้ทุกคนได้เรียนรู้เรื่องของการเสนอและการรับฟังความคิดเห็นที่ยากขึ้นไปกว่าขั้นของการนำเสนอเสียงไพเราะให้คุณครูบันทึกบนกระดาน

ในขั้นของการตกลงเลือกว่าจะใช้เสียงไหนก็เป็นอีกขั้นตอนหนึ่งที่จะขยายผลเรื่องของการฝึกให้เหตุผลในเรื่องความสนุก ความไพเราะ และความหมายของเสียงได้ หากข้อสรุปนำไปสู่ความเห็นที่แตกต่างก็จะเกิดทางเลือกที่ต้องตัดสินใจ หรือมีเช่นนั้น ก็อาจจะทำให้ได้กลอนเพลงที่เกิดขึ้นจากการฝึกฝนร่วมกันเพิ่มมาอีกสองสามบท ซึ่งเป็นเรื่องที่น่ายินดีเพราะยิ่งได้ฝึกฝนมากขึ้นเท่าไร ความคล่องแคล่วก็จะยิ่งเพิ่มพูนมากขึ้นเพียงนั้น

กิจกรรมการฝึกฝนที่สนุกแบบนี้ ช่วยให้สมาชิกทุกคนได้เรียนรู้ทั้งเรื่องของการสะกดคำ การผันวรรณยุกต์ และการฝึกเขียนเสียงคำที่มีท่วงทำนองคล้องจอง ซึ่งเป็นพื้นฐานของการแต่งกลอนสี่อย่างเป็นธรรมชาติ โดยอาศัยการสานเสวนามาสร้างวัฒนธรรมการพูดเพื่อการเรียนรู้ร่วมกันได้อย่างกลมกลืน

กลอนเพลง

คุณครูกีฬ - จิตตินันท์ มากผล